

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 6, 2010 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 351/354 : 330.101.52 (006.83)

П.В.Іванюта,

кандидат економічних наук, завідувач кафедри обліку і аудиту Національної академії статистики обліку та аудиту (Полтавська філія)

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ТОВАРУ

За рахунок здійснення уніфікації первинних документів запропоновано окремі графи по відображенню якісних параметрів продукції для юридичного затвердження якості продукції та створення можливості в подальшому а також для поглиблення досліджень якості продукції на державному рівні.

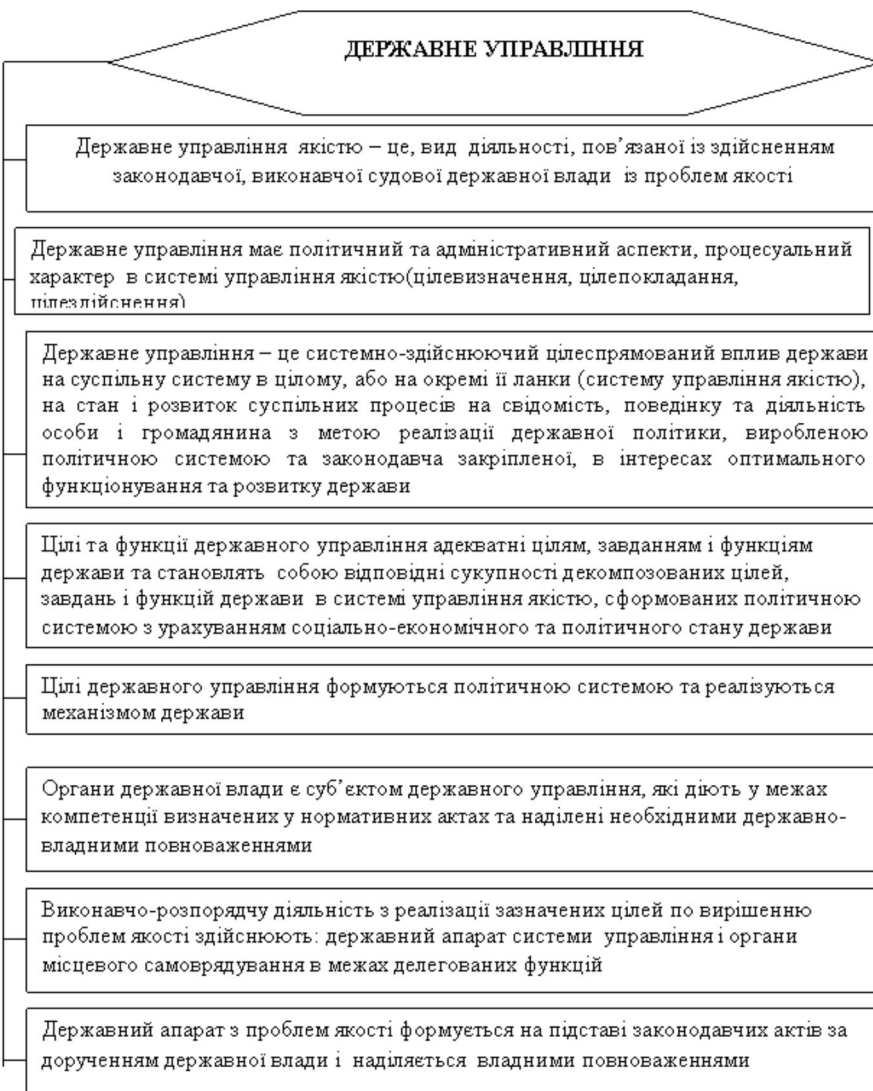
За счет осуществления унификации первичных документов предложено отдельные графы по отображению качественных параметров продукции для юридического утверждения качества продукции и создания возможностей в дальнейшем, а также для углубления исследований качества продукции на государственном уровне.

By proposed separate graphs in firsting documents after them unification do writing the quality parameters goods for justice asserting quality goods and creative possible in far perspective, and also for growth research quality goods on the state level.

Постановка проблеми. Україна вступила в Світову організацію торгівлі, тому якість товарів стала нагальною проблемою. З метою вирішенні цієї проблеми в Україні прийнято ряд законодавчих і нормативно-правових актів: Закони України: «Про захист прав споживачів» [1], «Про метрологію та метрологічну діяльність» [2], «Про стандартизацію» [3], «Про безпечність та якість харчових продуктів» [4], Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення діяльності у сфері технічного регулювання та споживчої політики» [5] а також Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми стандартизації на 2006-2010 роки» [6].

З 1 січня 2007 р. у світі та в Європі набули чинності нові редакції міжнародної та європейської класифікації видів економічної діяльності: «Міжнародної стандартної галузевої класифікації усіх видів економічної діяльності» (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities – ISIC Rev. 4) та «Статистичної класифікації економічної діяльності у Європейському Співтоваристві» (Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2). Національна статистична Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2005), що чинна в Україні та ґрунтується на попередній редакції європейської класифікації NACE Rev. 1.1. [7] Реалізація даних законодавчих і нормативних актів є головною метою державного управління. Головні ознаки державного управління в системі управління якістю відображені на рисунку 1.

В системі державного управління національною економікою органи державної статистики здійснюють контроль за станом первинного обліку і статистичної звітності, перевіряють достовірність статистичних даних у підзвітних одиницях.

Рис. 1. Головні ознаки державного управління в системі управління якістю

За: [8, С. 33]

З позиції статистики дія ринкового механізму проявляється в складних процесах, що визначають попит і пропозицію, стан та темпи розвитку ринку якісних товарів. Оцінка якості продукції в статистичних дослідженнях відображаються у вигляді кількісних характеристик і вартісних показників на мікрорівні, тоді як на мезо і макрорівні ці дані майже відсутні і потребують методологічних підходів до їх відображення. Статистика забезпечує глибоке наукове оперативне дослідження, відображення стану попиту і пропозиції на якісні товари, дає можливість виявити вплив окремих чинників на якісні параметри товарів, дозволяє будувати прогнози його дальшого розвитку. Вона забезпечує інформаційно-аналітичні потреби державних структур, що здійснюють пряме чи опосередковане регулювання і контроль якості товарів, а також методологічні і аналітичні потреби державних служб для розробки і ухвалення управлінських рішень.

Статистика якості продукції сприяє подальшому розвитку і удосконаленню економічної теорії, оскільки вона не лише інформативно інтерпретує дефініцію теорії, а й вивчає закономірності та тенденції, підтверджуючи або заперечуючи висунуті припущення.

Предметом статистики є масові явища й процеси, що піддаються кількісному оцінюванню.

Об’єктом статистичних досліджень є товар (продукт, послуга, робота), який продавець передає покупцю. Результатом їх відносин є угода, метою для продавця є прибуток, а для покупця – задоволення потреб.

Головним інструментом механізму якості товару є ціни, конкуренція, встановлення пропорцій між попитом і пропозицією. У відповідності цього механізм державного управління передбачує створення системи управління якістю товару на кожному підприємстві та придбання надсучасного технологічного обладнання, яке спроможне виробляти якісну продукцію, здійснювати контроль за технологічними процесами, проводити аналіз на предмет якості у відповідності міжнародного сертифікату ISO – 9001, що в подальшому дасть можливість просувати свою продукцію на міжнародних ринках. Але, незважаючи на це, наукові дослідження якості товару ведуться недостатньо, особливо із питань первинного та статистичного обліку. Якісні параметри по виробництву продукції, виконання робіт (послуг) відображаються описово.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведені початкові дослідження деяких вчених, наприклад М.С. Пушкаря [9, С. 226-238, 342-346, 375-379], Й.Я.Данькова, М. Р. Лучка, М. Я. Остап’юка [10, С. 107-116] частково направлені на відображення якості продукції (вартісна оцінка готової продукції, облік браку, облік надходження і зберігання товарів), але при оформленні первинних документів не відображають якісні параметри продукції.

Мета і завдання дослідження: Здійснити уніфікацію первинних доку-ментів і запропонувати окремі реквізити по відображенню якісних параметрів товару для юридичного та статистичного затвердження оцінки якості на державному рівні.

Результати дослідження. Дослідження проведені в сільськогосподар-ській і переробній галузях свідчать, що при реалізації продукції підприємства недоодержують частину коштів через те, що вони не можуть довести якісні параметри своєї продукції. Незважаючи на те, які б законодавчі і нормативно-правові акти

стосовно якості продукції не приймалися в державі, на сьогоднішній день наявна чисельність державних органів, які займаються вивченням і визначенням якості продукції незначна. На наш погляд, одним із заходів, що дозволить займатися питанням щодо якості продукції, визначати завдання та звернути увагу наукових та навчальних закладів усіх рівнів до якості продукції – це доповнення якісних параметрів продукції в таких первинних документах, як журнал обліку вантажів, що надійшли, прибутковий ордер, акт приймання матеріалів, лімітно-забірна картка, товарно-транспортна накладна, накладна на внутрішнє переміщення товарів і ін., що надходить у підприємство під виглядом сировини і матеріалів та вибуває під виглядом готового виробу, який вже придатний до реалізації В таблиці 1 наведений зразок обліку відповідності якості продукції за міжнародними стандартами ISO 9001 : 2009.

У первинних документах, які призначені для підприємств наприклад, сільськогосподарської галузі – до якісних параметрів потрібно віднести сорти культур та кількість поживних речовин у кожному виду продукції, а для підприємств інших галузей – номери згідно якісних ознак виробу.

Таблиця 1. Відповідність якості продукції за міжнародними стандартами ISO 9001 : 2009

Процес виконання вимог якості	
Нормативні положення	Фактичне виконання
4.1, 4.2, (4.2.1, 4.2.2) – принципи побудови системи управління якістю, моніторинг, наявність документів, процедур, методик, положень, супровідних стандартів та інструкцій, законодавчі й нормативно-правові акти	
Відповідальність керівництва	
5.1, 5.2, 5.3, 5.4 (5.4.1, 5.4.2), 5.6 (5.6.1, 5.6.2, 5.6.3) – внутрішні стандарти підприємства, політика в області якості, офіційно затверджене керівником керівництво по якості, цілі керівництва, планування робіт по якості, проведення аналізу	
Управління ресурсами	
6.1, 6.2 (6.2.2) - сировина і матеріали повинні відповідати вимогам нормативної документації, що підтверджують якість із вказанням безпеки та при наявності санітарно-гігієнічного заключення МОЗ України, характеристика ресурсів	
Випуск продукції	
7.1, 7.2 (7.2.1, 7.2.2, 7.2.3), 7.3 (7.3.1, 7.3.2, 7.3.3, 7.3.4, 7.3.5, 7.3.6, 7.3.7), 7.4 (7.4.3), 7.5 (7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.5.5), 7.6 – технологічна інструкція по виробництві продукції на підприємстві, методика планування виробництва товару, методика та оформлення маркетингових досліджень, проектування і розробка зразку товару, методика закупівлі ресурсів, методика виявлення невідповідності товару у партіях, зберігання товару, положення затверджені керівництвом	
Вимірювання, аналізування та поліпшення	
8.1, 8.2 (8.2.1, 8.2.3, 8.2.4), 8.5 (8.5.1, 8.5.2, 8.5.3) – аналіз вихідних даних щодо процесів та товарів, внутрішній аудит, управління засобами моніторингу і виміральної техніки, вимірювання процесів, коректуючи та запобіжні дії	
Позначення інших характеристик, які впливають на якість	

Також виникає необхідність ведення обліку якості продукції і в електронних формах первинних документів. Але, на жаль, робота по цьому питанню або взагалі не проводиться, або проводиться дуже повільно. Цю проблему можна вирішити на державному рівні, якщо в існуючу документацію ввести реквізити якості, посилити відповідальність за статистичну звітність.

Відтоді існує завдання у програмістів по створенню нових бухгалтерських програмних продуктів або удосконаленню існуючих, включити якісні параметри в електронних формах первинних документів. А оскільки до сих пір в електронному варіанті відсутній облік якості продукції в первинних документах, то є можливість започаткувати процес створення цього обліку самостійно – при використанні комп'ютера в операційну систему Microsoft Excel ввести власноруч вище перераховані форми первинних документів з доповненням граф для позначення якісних параметрів продукції або перенести в цю операційну систему ці первинні документи з існуючих програмних продуктів (найбільш поширений для бухгалтерів програмний продукт «1С: Предприятие». Нами запропонований зразок бланку прибуткового ордеру та накладної які включають оцінку якісних параметрів і можуть бути уніфіковані до інформаційної системи «1С: Предприятие».

В процесі постійного впровадження та ведення обліку якості продукції мають місце характерні недоліки – зокрема: відсутність лабораторій оцінки якості, як комерційних, так і підпорядкованих державі, науковим установам, або самим підприємствам, тому що вони є на даний час збитковими. Заповнення граф по якісним параметрам забиратиме додатковий час та кошти. Первинний облік в даному випадку має ризик не завжди відстояти належне надходження грошових коштів від переробних підприємств за здану продукцію, пред'являючи правдоподібну якість виробленої продукції у первинних документах. В подальшому пропозиції по ведення цього обліку можуть залишитися без уваги, бо законодавчо не закріплена можливість доведення у судах якості продукції. Незважаючи на додаткові витрати коштів виробництво якісної, конкурентноспроможної продукції – це завдання послідовне, комплексне і вимагає злагоджених дій у співпраці державних органів, навчально-наукових установ і суб'єктів господарювання усіх галузей. **Висновок:** Розвиток національної економіки неможливий без державного управління якістю, спрямованого на відображення, збереження, систематизацію, уніфікацію інформації в первинних документах обліку і статистичній звітності за критеріями якості – починаючи від сировини, технології та готової продукції.

(підприємство, організація)

Код за УКУД

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ

Прибутковий ордер №

Номер документа	Дата складання	Код виду операції	Склад	Постачальник		Кореспондуючий рахунок		Номер супровідного документа
				Найменування	Код	Рахунок, субрахунок	Код аналітичного обліку	
1	2	3						

Матеріальні цінності		Нормативні та супровідні документи	Дати та терміни	Якісні параметри цінностей згідно з вимогами міжнародної стандартизації ISO 9001:2009		Кількість		Наявність складників (кг, %)		ЦІНА СУМА	Хімічні та біологічні властивості		Номер паспорта	Порядковий номер запису за складською картотекою
Найменування, сорт, розмір, марка	Номенклатурний номер			Повинно відповідати вимогам	Фактично відповідає вимогам	За документами		Фактично			Види складників	Одиниці вимірювання		
		Шт.	Вага			Шт.	Вага	код	найменування					
				Система управління якістю										
				4.1, 4.2, (4.2.1, 4.2.2) – принципи побудови системи управління якістю, моніторинг, наявність документів, процедур, методик, положень, супровідних стандартів та інструкцій, законодавчі й нормативно-правові акти										
				Відповідальність керівництва										
				5.1, 5.2, 5.3, 5.4 (5.4.1, 5.4.2), 5.6 (5.6.1, 5.6.2, 5.6.3) - внутрішні стандарти підприємства, політика в області якості, офіційно затверджене керівником керівництво по якості, цілі керівництва, планування робіт по якості, проведення аналізу										
				Управління ресурсами										
				6.1, 6.2 (6.2.2) - сировина і матеріали повинні відповідати вимогам нормативної документації, що підтверджують якість із вказанням безпеки та при наявності санітарно-гігієнічного заключення МОЗ України, характеристика ресурсів										
				Випуск продукції										
				7.1, 7.2 (7.2.1, 7.2.2, 7.2.3), 7.3 (7.3.1, 7.3.2, 7.3.3, 7.3.4, 7.3.5, 7.3.6, 7.3.7), 7.4 (7.4.3), 7.5 (7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.5.5), 7.6 – технологічна інструкція по виробництві продукції на підприємстві, методика планування виробництва товару, методика та оформлення маркетингових досліджень, проектування і розробка зразку товару, методика закупівлі ресурсів, методика виявлення невідповідності товару у партіях, зберігання товару, положення затверджені керівництвом										
				Вимірювання, аналізування та поліпшення										
				8.1, 8.2 (8.2.1, 8.2.3, 8.2.4), 8.5 (8.5.1, 8.5.2, 8.5.3) – аналіз вихідних даних щодо процесів та товарів, внутрішній аудит, управління засобами моніторингу і виміральної техніки, вимірювання процесів, коректуючі та запобіжні дії										
				Позначення інших характеристик, які впливають на якість										

Рис. 2. Зразок прибуткового ордера

НАКЛАДНА №

Відпущено: _____

Через кого _____

Доручення: № _____

№ з/п	Найменування продукції	Нормативні та супровідні документи	Дати та терміни	Від		Кількість		Наявність складників (кг, %)		ЦІНА	СУМА	Хімічні та біологічні властивості		
				Повинно відповідати вимогам	Фактично відповідає вимогам	Шт.	Вага	Види складників	Одиниці вимірювання			норматив	фактично	
1				Система управління якістю										
				4.1, 4.2, (4.2.1, 4.2.2) – принципи побудови системи управління якістю, моніторинг, наявність документів, процедур, методик, положень, супровідних стандартів та інструкцій, законодавчі й нормативно-правові акти										
				Відповідальність керівництва										
				5.1, 5.2, 5.3, 5.4 (5.4.1, 5.4.2), 5.6 (5.6.1, 5.6.2, 5.6.3) - внутрішні стандарти підприємства, політика в області якості, офіційно затверджене керівником керівництва по якості, цілі керівництва, планування робіт по якості, проведення аналізу										
				Управління ресурсами										
				6.1, 6.2 (6.2.2) - сировина і матеріали повинні відповідати вимогам нормативної документації, що підтверджують якість із вказанням безпеки та при наявності санітарно-гігієнічного заключення МОЗ України, характеристика ресурсів										
				Випуск продукції										
				7.1, 7.2 (7.2.1, 7.2.2, 7.2.3), 7.3 (7.3.1, 7.3.2, 7.3.3, 7.3.4, 7.3.5, 7.3.6, 7.3.7), 7.4 (7.4.3), 7.5 (7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.5.5), 7.6 – технологічна інструкція по виробництві продукції на підприємстві, методика планування виробництва товару, методика та оформлення маркетингових досліджень, проектування і розробка зразку товару, методика закупівлі ресурсів, методика виявлення невідповідності товару у партіях, зберігання товару, положення затверджені керівництвом										
				Вимірювання, аналізування та поліпшення										
				8.1, 8.2 (8.2.1, 8.2.3, 8.2.4), 8.5 (8.5.1, 8.5.2, 8.5.3) – аналіз вихідних даних щодо процесів та товарів, внутрішній аудит, управління засобами моніторингу і вимірювальної техніки, вимірювання процесів, коректуючі та запобіжні дії										
Позначення інших характеристик, які впливають на якість														
2				Система управління якістю										
				4.1, 4.2, (4.2.1, 4.2.2)										
				Відповідальність керівництва										
				5.1, 5.2, 5.3, 5.4 (5.4.1, 5.4.2), 5.6 (5.6.1, 5.6.2, 5.6.3)										
				Управління ресурсами										
				6.1, 6.2 (6.2.2)										
				Випуск продукції										
				7.1, 7.2 (7.2.1, 7.2.2, 7.2.3), 7.3 (7.3.1, 7.3.2, 7.3.3, 7.3.4, 7.3.5, 7.3.6, 7.3.7), 7.4 (7.4.3), 7.5 (7.5.1, 7.5.2, 7.5.3, 7.5.4, 7.5.5), 7.6										
				Вимірювання, аналізування та поліпшення										
				8.1, 8.2 (8.2.1, 8.2.3, 8.2.4), 8.5 (8.5.1, 8.5.2, 8.5.3)										

Директор _____ Гол. бухгалтер _____
 Відпустив _____ Одержав _____ Лабораторія (№ свідоцтва) _____ Атестат _____ від «_» _____
 20__ р. Назва лабораторії _____ Адреса лабораторії _____ Ідентифікаційний код _____
 Перевірив якість продукції _____ Керівник лабораторії _____ Особа, яка оформила документ _____
 Висновок про перевірку продукції _____

Рис 1. Уніфікована накладна

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про захист прав споживачів» - в редакції від 01.12.2005 р. № 3161-IV.

2. Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» в редакції від 15.06.2004 р. № 1765-IV.
3. Закон України «Про стандартизацію» в редакції від 17.05.2001 р. № 2408-III;
4. Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» в редакції від 06.09.2005 р. № 2809-IV.
5. Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення діяльності у сфері технічного регулювання та споживчої політики» від 18.03.2003 р. №225/2003 із змінами від 05.03.2004 р. № 280/2004 та від 10.01.2005 р. №18/2005.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми стандартизації на 2006-2010 роки» від 01.03.2006 р. № 229.
7. Національна статистична Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД ДК 009:2005)
8. Державне управління: Навч. посібник. / А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л.Ю. Гордієнко; За ред. А.Ф. Мельник. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 33.
9. М. С. Пушкар. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 1999. – С. 226-238, 342-346, 375-379.
10. Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. посібник. – К.: Знання – Прес, 2003. – С. 107-116.
11. Державний стандарт України ДСТУ ISO 9001:2001. – Система управління якістю: Вимоги (ISO 9001:2009, IDT). – Київ: Держстандарт України, 2010. – 25 с.
12. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 660 с.
13. Осика С., П'ятницький В. Світова організація торгівлі: Підручник. – К.: КІС, 2004. – 516 с.
14. Критерії членства в СОТ, ЄС та НАТО. Інтеграційні перспективи України: Аналітичне дослідження. – К.: 2004. – 87 с.
15. Первичная документация. – Харьков: «Фактор», 1999. – С. 62-85.

Стаття надійшла до редакції 15.06.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"